

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je, jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Predstavnica za slobodu medija OEBS-a, Dunja Mijatović, ocenila je 5. aprila u intervjuu agenciji Beta da se stanje u medijima u poslednjih nekoliko godina pogoršalo, a posebno su učestali primeri gušenja slobodne reči u vidu fizičkih napada na novinare širom regije, ali i samocenzura. “Primetno je da se sve manje poštuje uloga koju mediji imaju u svakom društvu i ignoriše činjenica da obavljanje javne funkcije podrazumeva odgovornost prema javnosti i omogućavanje pristupa medijima da neometano izveštavaju o njihovom radu i obavljanju javne funkcije koja im je poverena,” rekla je predstavnica OEBS-a. Ona je posebno upozorila na samocenzuru kao vid ugrožavanja medijskih sloboda, u kojoj sami novinari imaju veliku ulogu.

O meri u kojoj ocene Predstavnice za slobodu medija OEBS-a, Dunje Mijatović, odlikavaju stanje i u Srbiji, pored već opisanog slučaja pretnji novinarki Brankici Stanković i po gotovo nepodeljenoj reakciji javnosti neadekvatnog odgovora države na takve pretnje, svedoče i drugi brojni slučajevi. O neadekvatnom ili sporom procesuiranju i sankcionisanju počilaca fizičkih napada na novinare, govori i slučaj Vladimira Mitrića, novinara „Novosti“ iz Loznice. Mitrić je napadnut 12. septembra 2005. godine, kojom prilikom je zadobio prelom leve ruke i dvadesetak kontuzija po glavi i telu. Zbog sumnje da je napao Mitrića, uhapšen je bivši policajac Lj. T, koji je već tada bio suspendovan iz službe, dok nalogodavci napada nikada nisu otkriveni. Opštinski sud u Loznici izrekao je Lj. T. kaznu zatvora od šest meseci. Drugostepeni Okružni sud u Šapcu, iz proceduralnih razloga, poništio je presudu i vratio je na ponovno suđenje. Usledila je nova pauza zbog reforme pravosuđa, tako da je ponovljeno suđenje pred Osnovnim sudom u Loznici otpočelo tek 13. aprila, odnosno gotovo punih pet godina nakon izvršenog napada. Zbog ponovljenih pretnji, Mitrića policija obezbeđuje već duže od tri godine. Potpuno je nesporno da ovakvi slučajevi mogu dovesti i dovode do autocenzure u medijima.

1.3. Savez jevrejskih opština Srbije pozvao je 9. aprila medije da se u izveštavanju uzdrže od iznošenja antisemitskih stavova, prenosi Beta. Savez je u saopštenju izdatom povodom oprečnih reakcija na prilog koji je na RTS-u emitovan 31. marta povodom suđenja Peteru

Egneru zbog učešća u egzekuciji 17.000 civila tokom Drugog svetskog rata, a koji je završen ocenom "Jevreji su morali i o parama", izrazio nadu da se takvi primeri neće ponavljati. Istovremeno, Savez je zahvalio državnom sekretaru u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Marku Karadžiću, koji je jedini reagovao na, kako je navedeno, nedopustivost tog stava. Glavni i odgovorni urednik Informativnog programa Radio-televizije Srbije, Nenad LJ. Stefanović, odbacio je optužbe državnog sekretara Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Marka Karadžića, da je RTS odgovoran za govor mržnje i diskriminaciju Jevreja.

Zakonom o javnom informisanju, zabranjeno je objavljivanje ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, veri, naciji ili etničkoj grupi. U konkretnom slučaju u prilogu RTS-a nesporno se i na krajnje neprimeren način baratalo predrasudama o jevrejskoj zajednici. Iako iz saopštenja Saveza jevrejskih opština Srbije proizilazi da ovo telo neće podneti tužbu, već da se zadovoljilo apelom na uzdržavanje od iznošenja antisemitskih stavova, ovakvo izveštavanje nesporno predstavlja osnov i za tužbu i to, kako protiv autora informacije, tako i protiv odgovornog urednika, kojom bi se mogla zahtevati zabrana ponovnog objavljivanja informacije i objavljivanje presude na trošak tuženih.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1 Televizija Čačak odbila je da bez naknade sedam dana emituje obaveštenje čačanskog Zdravstvenog centra o rasporedu pregleda dece koja u septembru kreću u prvi razred osnovne škole. Oni su vest o datumima pregleda objavili u centralnoj informativnoj emisiji „Glasnik“, ali su za dalja obaveštavanja insistirali da se vrše pod komercijalnim uslovima, u formi oglašavanja. U Zdravstvenom centru odbili su da plate oglas, smatrajući da se radi o informaciji od javnog značaja.

Shodno odredbi člana 68. Zakona o radiodifuziji, opšta obaveza emitera je da prenesu važna saopštenja hitne prirode koja se odnose na ugroženost života, zdravlja, bezbednosti ili imovine. Obaveštenje Zdravstvenog centra o rasporedu pregleda dece koja u septembru kreću u prvi razred osnovne škole, teško bi moglo da se podvede pod saopštenje hitne prirode koje se odnosi na ugroženost života, zdravlja, bezbednosti ili imovine. Insistiranje Zdravstvenog centra da se sporna informacija objavljuje bez naknade više puta u trajnju od 7 dana, kao i izneta pretnja da će se Zdravstveni centar u protivnom obratiti Radiodifuznoj agenciji sa zahtevom za izricanje mera iz svoje nadležnosti, mogli bi se zapravo tumačiti kao ograničavanje slobode izražavanja. Ovo posebno u svetlu činjenice da je TV Čačak spornu vest objavila u centralnoj informativnoj emisiji.

3. Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja

3.1 Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu pokrenulo je krajem aprila veći broj prekršajnih postupaka nakon što je utvrdilo da 140 organa javne vlasti ne primenjuje dosledno odredbe Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. U saopštenju ovog ministarstva navedeno je da su, posle inspekcijskih nadzora u više od 200 organa javne vlasti, prekršajnim sudovima podneti zahtevi protiv 41 gradonačelnika i predsednika opština, 92 direktora centara za socijalni rad i sedam rukovodilaca republičkih organa. Kako je objašnjeno u saopštenju, krajem februara 2010. godine Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti obavestio je ovo ministarstvo o organima koji nisu sačinili i objavili informator o radu i dostavili izveštaj o sprovođenju ovog zakona. Rodoljub Šabić, Poverenik za informacije od javnog značaja, kaže da uspostavljanje uređene i odgovorne države i vlasti traži od ljudi koji su izabrani i plaćeni za to da vrše javne funkcije, da prednjače pozitivnim primerom. – Ako oni to ne čine, onda je logično i nužno da za to snose konsekvence – objasnio je Šabić i dodao da godinama nismo imali ovakav primer, kao i to da je broj procesuiranih prekršilaca zakona bio simboličan.

U vezi sa pokretanjem navedenih prekršajnih postupaka, autori ovog izveštaja mogu jedino da se slože sa izjavom Poverenika za informacije od javnog značaja Rodoljuba Šabića, u kojoj je istakao sledeće: „Uspešna tranzicija, uspostavljanje uređene i odgovorne države i vlasti traži od ljudi koji su izabrani i plaćeni za to da vrše javne funkcije da, posebno kad je u pitanju izvršavanje zakonskih obaveza, prednjače pozitivnim primerom. Ako oni to ne čine, već se ponašaju obrnuto, pa čak ne izvršavaju ni elementarne obaveze utvrđene zakonom, onda je ne samo logično nego i nužno da za to snose odgovarajuće konsekvence.“

4. Zakon o lokalnoj samoupravi

4.1 Posle dva neuspela konkursa, Skupština grada Čačka raspisala je i treći, za prikupljanje ponuda za direktni prenos sednica gradskog parlamenta. Uslove konkursa ispunjavaju samo tri elektronska medija u gradu, zbog čega Stojan Marković, direktor Radio Ozona, jednog od ta tri medija, smatra da je konkurs diskriminatorski. “Očigledno je da je konkurs raspisan kako bi TV Čačak dobila pravo prenosa, koje će Skupština grada plaćati 350.000 dinara po danu”, rekao je Marković, naglašavajući da on neće učestvovati na konkursu, da mu ne bi davao legitimitet. Direktor Radio Ozona je posebno istakao da uslovima konkursa nisu propisani kriterijumi na osnovu kojih bi se procenjivalo da li je TV ili radio stanica adekvatno tehnički opremljena za emitovanje direktnog prenosa, kao ni ko će vršiti tu procenu.

Zakonom o lokalnoj samoupravi propisano je da su opštine i gradovi nadležni da se staraju o javnom informisanju od lokalnog značaja i obezbeđuju uslove za javno informisanje na srpskom jeziku i jeziku nacionalnih manjina koji se koriste na teritoriji opštine. U navedenom smislu je raspisivanje konkursa za prikupljanje ponuda za direktni prenos sednica lokalnog parlamenta, u okvirima nadležnosti lokalnih samouprava. U praksi, međutim, postoje lutanja po pitanju mehanizama koji bi obezbedili da se obezbeđivanje uslova, drugim rečima dodeljivanje sredstava za javno informisanje, sprovodi u postupku koji bi bio transparentan, nediskriminatoran, te koji ne bi doveo do slučajeva nedozvoljene državne pomoći, odnosno državne pomoći koja narušava ili prete da naruši konkurenciju na tržištu. Lokalne samouprave, po sopstvenom nađenju, opredeljuju se u ovakvim slučajevima bilo za konkurse, bilo za vođenje postupaka javnih nabavki usluga, a u određenim slučajevima i za mehanizme neposrednih pogodbi sa pojedinim medijima. Autori ovog izveštaja mišljenja su da bi bilo neophodno da se način dodeljivanja sredstava kojima se obezbeđuju uslovi za informisanje od lokalnog značaja, shodno obavezi lokalnih samouprava propisanoj Zakonom o lokalnoj samoupravi, reguliše jedinstveno na republičkom nivou, i na način koji bi obezbedio transparentnost, nediskriminatornost i zaštitu konkurencije.